

LES PARTIDES DEL TERME DE GRANYENA

Agustí DURAN I SANPERE (1887-1975)

Naturalment que a base de la coneixença que tenen del terme municipal els guardes del camp, els caçadors, els secretaris dels Ajuntaments i alguns altres, podríem donar relació completa dels noms que actualment reben les partides de terme d'un municipi. Hem preferit, aquesta vegada, pel que fa al poble de Granyena, referir-nos a una descripció puntual, feta l'any 1632, en la qual no solament figuren els noms de les partides sinó el de tots els accidents geogràfics, a més de la indicació dels propietaris de cada tros de terra.

Primerament, vénen les *comes*; n'hi són comptades vint. Algunes són batejades amb el nom del propietari més important en un o altre temps. Així tenim la coma d'en Gotí, la coma Cucurull, la coma Guasch, el comellar d'en Folch, i tal vegada les comes Farrera, Escudera, Farrana i Lloparda. D'altres són conegudes amb noms en certa manera descriptius: així com a Terrosa, coma del Cugull (o Cogoll, equivalent a Puig), Comarroja, la Comella, comella de la Vall, coma del Molí i coma Cabruna, dedicada probablement a la pastura de les cabres. Altres comes porten noms que recorden la pertinença religiosa: comellar de Sant Nicolau, comes de Sant Pere i coma de Nostra Senyora. La coma Cervera (vers l'antic terme de Montpeó) devia tenir alguna relació jurídica o simplement d'orientació amb la població de Cervera. I finalment la coma de Juyes, nom que evoca una possible identificació amb juies o jueves.

La repetida qualificació de coma fa creure que pot haver donat nom col·lectiu a la part de l'antiga Segarra dita *Comalats*, en la qual són compresos generalment els termes de la banda esquerra del riu Ondara o Cervera. A la banda dreta és més corrent de trobar-hi el mot clot, equivalent a coma: clot dels Aubens, clot de Sant Magí, clot de l'Infern, sense que el nom de coma desaparegui completament.

Un terreny tan ondulat com el del terme de Granyena, justifica que hi constin els topònims de costa d'en Ribes, costa de Montornés o les Costes. Així mateix les valls: lo Valleta, vall dita l'Albareda, lo diumenge (o domini de la Vall).

Entre una i altra coma hi ha la terra planera que ens proporciona diverses designacions: la Plana, plans de les Codines, de les Tosses, del Bosc, de l'Aguda,

de Roda Milans, i d'altres conegudes pel nom dels propietaris: pla Balasc, d'en Ramon, d'en Guissona, i un de més enigmàtic: plan Reys, Reig o Retx.

L'aigua, ni que hi sigui escassa, ha donat lloc a alguns noms del terme de Granyena, segons la nostra guia de l'any 1632, ja siguin fonts, pous o basses; font d'en Giscafré, les Fontanelles, pou de na Donada, lo Poal, la Balsa, i les basses d'en Grau, d'en Clergues, d'en Pellicer i la bassa Nova. L'escassetesa de l'aigua deu justificar a bastament la carència de noms que revelin la possible existència de masos, masies, o altres habitats separats del nucli urbà.

El Solar, l'Obac i l'Obaguet fan referència a l'orientació de les partides. Així mateix la natura del país deixa rastre en noms topogràfics, com la Pedrera, Fiterols, Fanganilles.

Els noms de moltes partides fan referència a la designació particular de les propietats: la Portella, la Morera, la Malesa, la Miranda, la Pleta, la Cort, la Mora, o la Malavella. A més, n'apareixen d'altres que semblen evocar construccions o jurisdiccions antigues. Així, per exemple, Montflaó, Vilar, Palaus, Assolls, Colomer, Castellars, l'Empedrat (si aquest no es refereix a un fiter superficial) i encara lo Rat, lo Alzedar, les Gordioles i lo Paradís o creu de Tárrega.

Molt sovint els mots Vilar o Castellars recorden la existència d'antigues construccions o poblats prerromans, i caldria comprovar-ne la veritat, pel que fa al terme de Granyena. Caldria, així mateix, tenir present l'existència del mot Paradís, relacionat amb una creu de camí o de terme, que podria revelar una església molt antiga, amb el seu paradís o fossar al seu voltant.

El castell i terme de Granyena pertanyien des del segle XI a l'Ordre Hospitalària de Sant Joan de Jerusalem. L'any 1680 el comanador de Cervera volgué saber quins eren els seus drets en el terme i les quantitats que per censos o altres orígens li devien cadascun dels seus habitants. Aquesta averiguació donà un cens de una cinquantena de propietaris, la major part pagesos, entre els quals consta la presència d'un pastor, dos teixidors de lli, dos sastres i un ferrer. Hi havia, així mateix, carniceria i forn de pa.

La família que hi figura amb major nombre de propietats és la de Joan Ferrer, que les marcava amb un escut amb senyal de ferradura, com encara se'n troben exemplars en algunes llindes de portals i finestres del poble, una de les quals duu gravada la data de 1593.

(Article publicat en 1958 dintre el «Suplement» de la Cooperativa del Camp Comarcal de Cervera, inclòs en el periòdic «Segarra» d'aquella ciutat).